

Az innováció és gazdaság, az innováció folyamata, szereplői itthon és a világban

- Kiss Endre Farkas -

ELTE TTK, matematika-informatika tanári szak

Manapság, amikor egyes gazdaságok versenyképessége minden korábbinál nagyobb arányban vetíti előre adott térségek hosszú távú sorsát, kiemelt jelentőséget kap, hogy a kor kihívásainak megfelelően olyan szemlélet érvényesüljön a gazdasági irányítás minden szintjén, mely ezt a szempontot minél szélesebben szolgálja. A versenyképességnek pedig kiemelkedően fontos mércéje a globális kihívásokhoz igazított, újjító megoldások kitermelésére vonatkozó alkalmasság.

Amíg a történelem a korábbi időszakokban nagyrészt kényszerűségből, a környezeti feltételekhez igazított zavartalan működés igényéből születtek meg a mindennapi életben is hasznosítható új fejlesztések, és tudások, addig manapság ez a folyamat tudatosan gerjesztetté vált. Ilyen módon azt figyelhetjük meg, hogy az eredményesség egyik fontos fokmérőjévé vált az alkalmazott tudás iránti igény keltette motiváló feszültség. Ez az, ami kiemelt fontosságú stratégiai kérdéssé teszi napjainkban az innovációval kapcsolatos vizsgálatokat.

Innovációról akkor beszélünk, amikor az elméleti tudás a gyakorlatban is realizálódó eredményességhez vezet. Sokkal tágabb kört ölel fel tehát, mint a hagyományos értelemben vett kutatás-fejlesztés, mivel innovatív megoldások a gazdasági tér szinte minden szegmensében segíthetik az őket adaptáló szervezeteket, és környezetüket. Ilyen módon fontos innovációs eredmények egyaránt születnek a marketing, és a logisztika területén is. Egy sikeres innovációnál fontos körülmény mindösszesen annyi, hogy a korábbi állapothoz képest történő előrelépés valóban érzékelhető változáshoz vezessen.

Látnunk kell ugyanakkor, hogy hagyományos szemlélettel tekintve az innováció nem kevés kockázatot jelent az innovátor szempontjából. Látszólag az innovációra való

hajlandóság többlet bizonytalansági tényezőt jelent a változatlan, és begyakorlott ügymenetre épülő megoldásokhoz képest. Például az 1990-es évek elején éppen ez a körülmény volt az, amely átmenetileg visszavetette a szervezetek K+F tevékenységét, hiszen a kiszámíthatatlanság jeleit mutató gazdasági átalakulásban mindenki a túlélést, a rövid távú megoldásokat részesítette előnyben.

A másik fontos körülmény, hogy egy összetett gazdasági környezetben megvalósított innovációs kezdeményezés igen nagy arányban szolgálja a tágabb, társadalmi érdekeket is. Éppen ezért nagy a felelősség abban a tekintetben, hogy ebből a folyamatból az adott ország vezetése szintén feladatot vállaljon. Ezzel egyrészt motiválja a gazdasági szereplőket az innovatív megoldások felé való nyitásra, másrészt megfelelő háttérrel ad ahhoz, hogy a gazdaság autonóm szereplői a valódi globális kihívásoknak megfelelően jelöljék ki a saját céljaikat is.

Ennek a fontosságát a világ minden táján felismerték, nem hiába szerepel Európai Unió célkitűzései között, hogy az innovációval kapcsolatos ráfordítások idővel minél jobban megközelítsék a 3%-os GDP arányos értéket, mely jelenleg még igencsak távol áll ettől. Látnunk kell azonban, hogy ezzel kapcsolatban nem csak a környezeti körülmények adta lehetőségekben kell keresni a növekedés útjában álló, gátló tényezőket, hanem nem kis részben az irányításért felelős döntéshozók helyenként korszerűtlen szemléletében is. Jó példa erre, amikor a gazdasági miniszter az MTA-nak a közvetlen versenyképességet nem támogató kutatásairól szólja úgy fogalmazott, hogy azt a földdel célszerű egyenlővé tenni. A hosszú távú lehetőségek ilyen módon történő alulbecsülése jelölhető meg amögött is, hogy a második Nemzeti Fejlesztési Tervben sem kaptak az innovációs célok olyan hangsúlyt, mely a kívánatos fejlődési iránynak valódi táptalaja lehetne.

Már csak azért is nagy hiba lenne lebecsülnünk az állami szerepvállalás fontosságát, mert ez tudja a legjobban megadni a keretet a többi, az innováció anyagi forrásaként megjelenő támogatói ráfordítás irányához. Mert igaz ugyan, hogy az innovációs lánc kezdeti szakaszaiban a még állami pályázatokhoz képest is kevésbé jellemző az

eredményorientáltság, és ez a megvalósulás fázisához közeledve kezd csak fontos lenni, amikor a kockázati tőke, és a piaci hitelkonstrukciók egyre magasabb arányban jelennek meg a finanszírozás összetételében, de ha mindez nincs társítva országos szinten kontrollált célkitűzésekkel, akkor az innovációs folyamat az optiálishoz képest sokkal kisebb mértékben lehet csak képes hasznosítható eredményekhez vezetni.

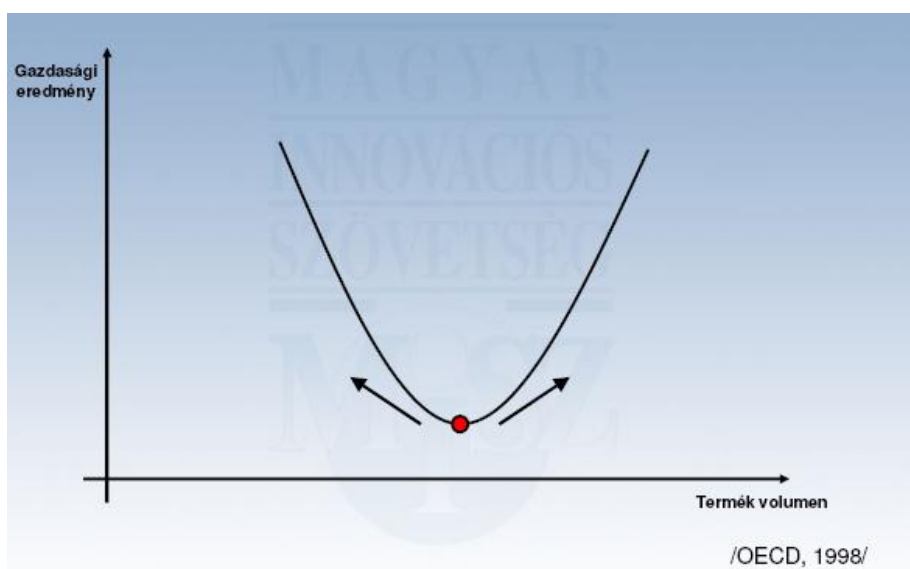
A másik fontos tényező, mely nagyban meghatározhatja az innovációs perspektívákat, az az innovátor közvetlen környezete. A megfelelő infrastruktúrális fejlettség ugyanis nagymértékben behatárolja azt, hogy egy adott szervezet mozgásterét. Bizonyos innovációs irányok ugyanis kizárólag megfelelő műszaki háttér megléte esetén érvényesülhetnek. A technológiai szektorban ilyen fontos körülmény a szélessávú internetkapcsolatok elterjedtsége, illetve az ezer főre jutó számítógépek száma, mely mutatók tekintetében Magyarország jelenleg még távol áll a világ élvonalától.

Hasonlóan fontos körülmény, hogy az adott jogi környezet mennyire támogatja az egyes gazdálkodó szervezetek mobilitását, hisz ez az innovációs hajlandóság szempontjából szintén nem elvetendő. Ennek jellemző fokmérője egy új cég bejegyzésének idő –illetve tőkeköltségei. Magyarországnak még ebben a tekintetben is sok behoznivalója van, ha igazodni akar a nemzetközi téren tapasztalható trendekhez.

Kiváló bizonyítéka ugyanis a rugalmas gazdasági környezet előnyeinek, hogy az ebben rejlő fontosságot felismerő térségek soha korábban nem látott fejlődésnek indultak. Mi sem jelzi ezt ennél jobban, hogy egyes távolkeleti országok, például Kína cégei egyre több mutató tekintetében körözik le még az egyébként hagyományosan technológiai fejlesztést szintén elsődleges prioritások között kezelő gazdasági hatalomban, az Egyesült Államokban működő társaikat is.

Látnunk kell ugyanakkor, hogy bizonyos régiókban az innovációs eredményekhez vezető módszerek alkalmazása során szerzett tapasztalatok sokszor annak is a jeleit

mutathatják, hogy egy szempont túlsúlyos erőltetése nem feltétlenül jelent előrelépést, és ez gyakran vezethet súlyosan téves következtetésekhez, a megtérülés elmaradásának az illúziójához. Fontos ezért, hogy a kifejlesztett termékek előállításának a mennyiségi, és minőségi sajátosságai összhangban legyenek a helyi körülményekkel.

Az eddigiek tükrében érdemes ugyanakkor megemlíteni azt is, hogy az innovációs eredményeknek nem szükséges feltétlenül közvetlenül az alkalmazás helyén megszületniük. Amennyiben egy vállalatnak nincs lehetősége saját K+F részleget üzemeltetni, vagy a saját üzleti stratégiájának a szemszögéből hasznosabbnak találja külső eredmények adaptálását, természetesen erre is széles körű lehetősége nyílik. Ezeket a igényeket hivatottak kielégíteni a technológiai transzferek támogatására hivatott eljárások. A technológiák átadása nagyban elősegíti, hogy az elsődlegesen K+F tevékenységre specializálódott intézmények tevékenysége az adott, innovációbaráttá alakuló gazdasági térbe úgy ékelődjön be, hogy működésükben továbbiakban is megtarthassák korábbi fókuszait. Ilyen módon válnak az önálló kutatóintézmények mellett az egyetemek is az innovációs technológiai transzfer kiemelt fontosságú szereplőivé.

Az innováció területén a különböző szereplők innovációs érdekeit központi helyen érvényesítő kezdeményezések mindemellett kiváló hajtóerői lehetnek a

növekedésnek, nem beszélve arról, hogy a hasonló kezdeményezések irányítása az adminisztráció tekintetében is rengeteg kézzelfogható előnnyel jár, már csak az adózás tekintetében is. Hasonló kezdeményezésre kiváló példák a koordinációs kutatási központok, melyek megteremtik az intézményi feltételeit annak, hogy az egyetemen belüli kutatási tevékenység előnyei külső, vállalati elképzelésekkel összhangban érvényesüljenek, és így szolgálják az összetettebb innovációs célkitűzéseket. Mindez, mivel megfelelő igényt támaszt rá, hosszabb távon elősegítheti a frissen végzett munkaerő optimális összetételének a kialakulását is, hiszen most, az jelentkező igényekhez képest, alulreprezentáltak a műszaki, természettudományos területen tevékenykedő szakemberek.

A fent írt széleskörű szervezeti együttműködések tág kereteit teremtik meg annak, hogy az innováció támogatására vállalkozó tőketulajdonosok, és a finanszírozásra igényt tartó innovátorok a lehetséges konstrukciók széles választéka mentén találhassanak egymásra.

A finanszírozásnak fontos elemei az innovációkat már a koncepció fázisában is támogató magvető alapok, előrehaladottabb szakaszokban pedig jelentős szerep jut a már korábban is említett kockázati tőkének. Annak érdekében ugyanakkor, hogy az üzleti alapon nyújtott támogatások viszonylag magas kockázata megfelelő módon kezelve legyen, a sikeres innovációk egyik fontos feltétele a valós piaci igények pontos felmérése, hiszen végső soron a folyamat legkonkrétabb haszna ennek függvényében csapódik le.

A piaci igények felmérése ugyanakkor nem korlátozható a már meglévő igények nyújtotta piaci rés betömődésére, hanem fontos szerep jut új igények keltésére is. Az innováció sok más mellett ennek is kiváló eszköze lehet.